

Stokoude wereldverbeteraars in Gorredijk

Tweehonderd jaar geleden vond een groep gegoede Opsterlanders dat het anders moest. De Gordykster afdeling van het 'Nut' dat zij toen oprichtten, bestaat nog steeds.

WIEBEREN ELVERDINK

Het begon met een bibliotheek. Al dekt die term de lading eigenlijk niet. Meer dan een kast met boeken was het niet, dat de heren van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in 1816 in Gorredijk neerzetten. Het boekenkabinet zwierf door het dorp, van café naar consistorie.

Laat ze lezen en kennis opzuigen, laat ze hun leefwereld vergroten en cultuur opsnuiven, dát zou de Gordykster bevolking goed doen. Daartoe hadden „23 der meest gegoedste en geachtste ingezetenen” van het Opsterlandse dorp en omgeving een jaar eerder, op 21 september 1815, immers een eigen afdeling van het 'Nut' opgericht.

Deze notabelen vonden dat er een opdracht voor ze lag. Ze proefden dat hele bevolkingsgroepen niet of nauwelijks meeprofitteerden van de economische vooruitgang. Er heerste armoede. Er was drankmisbruik. „Het is de plicht van de gegoede mensch om de zedigheit van zijn be-

Voorzitter Harrit Wester (r) van het Nutsdepartement Gorredijk en omstreken bekijkt samen met Jurjen van der Meer het tweehonderd jaar oude kasboek van de jubilerende vereniging. FOTO ALEX DE HAAN

hoeftigen medemensch te verbeteren”, noteerden ze bij een van hun eerste vergaderingen.

Het departement van Gorredijk bestaat nu dus tweehonderd jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum opent de Opsterlandse burgemeester Ellen van Selm morgen een tentoonstelling hierover in Museum Opsterlân. Volgende week is er een receptie met revue.

Want het jubileum stemt vrolijk. In de loop der decennia mag dan menig afdeling van het Nut weer van het toneel zijn verdwenen, in Gorredijk is de weldadigheidsclub nog

De notabelen vonden dat er een opdracht voor ze lag

springlevend. „It fergrizet al wat”, vertelt bestuurslid Jurjen van der Meer, maar het ledental blijft al jaren stabiel rond de tweehonderd.

Het Nut van tegenwoordig is echter al lang niet meer de alom verte-

genwoordigde arm van beschaving die het dorpsvolk naar een hoger plan wilde tillen. Zo was de organisatie in het verleden verantwoordelijk voor de oprichting van scholen, zoals de naai- en breischool in 1844 en de tekenschool voor timmer- en smidsleerlingen in 1902.

En al rond 1840 probeerde het Nut een bank op te zetten, speciaal voor seizoensarbeiders. Hun vergaarde centen konden ze daar stallen, om het een halfjaar later met een aantrekkelijke rente van soms 10 procent weer op te nemen. Sparen, zo vonden de gegoede heren, was een

'Algemeen volksgeluk'

Een doopsgezinde dominee uit Monnickendam legde de kiem voor het 'Nut'. In 1784 was hij één van de zes mannen achter de oprichting van De Maatschappij van Konsten en Wetenschappen, tot Nut van 't Algemeen, destijds in Edam. Als een olievlek breidde de beweging, bedoeld om „algemeen volksgeluk te bevorderen” zich uit over het land. Tussen 1950 en 1960 beleefde het Nut zijn hoogtepunt in Iedental. Meer dan 47.000 mensen vonden er toen aansluiting, verdeeld over 352 departementen. Daar zijn nu nog bijna 80 departementen van over.

deugd. De eerste opzet mislukte, maar in 1876 opende de Nutsspaarbank van Gorredijk alsnog de deuren.

Maar scholen, banken en bibliotheken bezitten de verenigde notabelen niet meer, althans niet in departement Gorredijk. „Wy ha ússels wat út 'e merke priizge”, zegt Van der Meer lachend. „Skoallen waarden iepbier, bibleteken en banken gien kimmersjeel.”

Wat rest, is „in kulturele klub, dy't goede lêzings hâldt en moaie reizen organisearret.” De activiteiten zijn minder zwaar van toon. „Wy ite en drink der goed by”, meldt Van der Meer met een knipoog. Maar de parallel met het verleden is evident: „Wy stekke der altyd wat fan op.”

En het contributiegeld van de leden komt nog steeds ten goede aan initiatieven op educatief of cultureel terrein. Tweehonderd jaar na de oprichting het Gordykster Nut nog altijd de club van wereldverbeteraars van weleer.